

Коленіченко Тетяна Іванівна

ORCID 0000-0003-0357-7457

Researcher ID J-2689-2016

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(Чернігів, Україна) E-mail: tanyakolenichenko@gmail.com

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Мета статті полягає в обґрунтуванні та визначенні основних соціально-психологічних детермінант процесу соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни в умовах сучасного соціуму.

Методологія базується на принципах системності (розгляд процесу соціальної реінтеграції як системи, в якій існують структурні елементи, що впливають на процес соціальної реінтеграції); комплексності (ефективне функціонування суб'єктів реінтеграційного процесу з метою забезпечення успішного процесу соціальної реінтеграції) та на підходах конструктивізму (соціальна реальність визначається суб'єктивними оцінками особистості та індивідуально-психологічними особливостями, які визначають процес соціальної реінтеграції); системного підходу (дослідження соціальної реінтеграції як складної системи, яка має свої взаємопов'язані структурні елементи, функціонування яких визначає процес соціальної реінтеграції); екосистемного підходу.

Наукова новизна. Комплексне дослідження соціально-психологічних детермінант соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни, сприятиме виявленню напрямів соціальної роботи у роботі з ветеранами на різних рівнях його функціонування.

Висновки. Аналіз понять «інтеграція» та «соціальна реінтеграція» дозволив нам теоретично обґрунтувати процес соціальної реінтеграції та визначити основні аспекти даного процесу. Досліджуючи проблему соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни нами виявлено соціально-психологічні детермінанти соціальної реінтеграції: індивідуально-психологічні особливості ветерана; згуртованість громади (характеристика громади, культура участі в громаді всіх структур громади, які сприяють процесу підтримки ветерана); готовність родини змінюватися разом з ветераном після його повернення з зони бойових дій; приналежність до спільноти своїх побратимів; допомога та підтримка ветерана на державному рівні на основі патерналістського підходу; нестача адміністративних ресурсів (адміністративний критерій); політична популяризація (політичний критерій); соціальні конфлікти (соціальний критерій); психологічні проблеми (психологічний критерій).

На основі виявлених соціально-психологічних детермінант соціальної реінтеграції ветеранів, нами процес соціальної реінтеграції розглядається як система, складові якої взаємопов'язані та ефективно функціонують, обумовлюючи тим сам ефективність функціонування всієї системи. Виявлені соціально-психологічні детермінанти є основою для розроблення технологій соціальної роботи з ветеранами гібридної війни.

Ключові слова: соціально-психологічні детермінанти, інтеграція, соціальна реінтеграція, ветеран, гібридна війна.

Постановка проблеми. Теоретичне дослідження проблеми соціально-психологічних детермінант соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни є важливою проблемою сьогодення, оскільки відбувається визначення системи наукових поглядів і базових принципів, які є основою наукових досліджень процесу соціальної реінтеграції. Виокремлення причин, умов, які впливають на процес соціальної реінтеграції надає можливість визначити особливості даного процесу, виокремити суб'єктів інтеграційного середовища та визначити їх роль в процесі соціальної реінтеграції ветеранів.

Актуальність роботи. Лютий місяць став переломним етапом в Україні як для держави в цілому так і для кожного українця зокрема. 24 лютого 2022 року відбувся воєнний напад Росії на Україну. В зазначений період відбулося вторгнення російських військ на територію України, яке має вже офіційну назву – агресивна війна Росії проти України [17; 10; 16]; агресія Російської Федерації проти України [8; 11]. Президент України оголошує загальну мобілізацію [18]. Більшість чоловіків України, серед яких не тільки військові, але і чоловіки, які не відносяться до військових, стають на захист своєї держави і в ході агресивних дій з боку Російської Федерації отримують досвід участі в бойових діях. Отже, тих хто брав і бере участь у військових діях, не залежно від приналежності до військової структури, ми називаємо ветеранами гібридної війни. Отриманий новий досвід в бойових діях впливає на особистість ветерана. Відтак, повернувшись до своєї родини, до рідного міста, ветеран намагається жити по-новому, з новим, отриманим ним досвідом участі в бойових діях. Неготовність родини, незрозумілість самого ветерана щодо свого психологічного стану, призводить до неможливості реінтегруватися в соціальне середовище. Саме тому, соціальна реінтеграція ветерана, а саме детермінанти, які обумовлюють цей процес, є важливою і актуальною проблемою в сучасних умовах.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та визначенні основних соціально-психологічних детермінант процесу соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни в умовах сучасного соціуму.

Методологія. Базується на принципах системності (розгляд процесу соціальної реінтеграції як системи, в якій існують структурні елементи, що впливають на процес соціальної реінтеграції); принципі комплексності (ефективне функціонування суб'єктів реінтеграційного процесу з метою забезпечення успішного процесу соціальної реінтеграції) та на підходах конструктивізму (соціальна реальність визначається суб'єктивними оцінками особистості та індивідуально-психологічними особливостями, які визначають процес соціальної реінтеграції); системного підходу (дослідження соціальної реінтеграції як складної системи, яка має свої взаємопов'язані структурні елементи, функціонування яких визначає процес соціальної реінтеграції); екосистемного підходу.

Наукова новизна. Комплексне дослідження детермінант соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни, сприятиме виявленню ефективних технологій соціальної роботи з ветеранами в аспекті їх соціальної реінтеграції.

Аналіз досліджень. Дослідженням процесу соціальної реінтеграції через призму культурної адаптації під час репарації займався В. Szkudlar [6]; соціальну реінтеграцію як певний стан досліджував J. Hazen [1]; проблему реконцептуалізації ветеранів в процесі їх реінтеграції вивчав А. Özdemir [4]; вплив сімейних стосунків на процес соціальної реінтеграції вивчав R. Morin [2]; проблему соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни в умовах сучасного соціуму досліджувала Т. Коленіченко [7]; дослідження міжнародних аспектів захисту прав постраждалих в наслідок воєнного конфлікту вивчали О. Sosnina, О. Mykytiv, Н. Mykytiv, А. Holovach [5].

Результати дослідження. Досліджуючи змістовне наповнення поняття «соціальна реінтеграція», проаналізуємо концепт «інтеграція» в наукових джерелах. Критерієм аналізу наукових джерел є видання в яких здійснювався аналіз даного концепту: тлумачні словники; довідникові та енциклопедичні педагогічні та соціологічні, видання; наукові джерела, в яких висвітлена проблема інтеграції особистості.

У словниках української мови поняття «інтеграція» трактується, як «об'єднання чого-небудь в єдине ціле [14, 237]; у великому тлумачному словнику сучасної української мови як «об'єднання в єдине ціле будь-яких окремих частин, об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи, процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі» [9, 500]; в словнику-довіднику як «доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи» [22, 130]; в педагогічному словнику поняття «інтеграція» розглядається як «стан зв'язності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, так і процес, що веде до такого стану» [23, 229]; у соціолого-педагогічному словнику як «сторона процесу розвитку, яка пов'язана з об'єднанням у ціле раніше різнорідних частин та елементів, а в ході процесів інтеграції в уже сформованій системі або у новій системі, яка виникла з раніше незв'язних елементів, збільшується обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема надбудовуються нові рівні управління» [12, 94]; у філософському енциклопедичному словнику «як напрямок процесу розвитку, пов'язаний з об'єднанням в єдине ціле раніше різнорідних частин і елементів» [21]; в оксфордському словнику сучасної англійської мови як «акт чи процес поєднання двох чи більше частин таким чином, щоб вони функціонували разом» [3, 675].

Проаналізувавши поняття «інтеграція», ми дійшли висновку, що відповідно до предмету нашого дослідження інтеграція розглядається як процес розвитку та стан об'єднання нових елементів в єдине ціле (елементів, які раніше вийшли з системи), що призводить до появи нової системи з новими структурними елементами, де збільшується обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема надбудовуються нові рівні взаємостосунків в системі.

Проаналізувавши поняття «інтеграція», доречним є й аналіз поняття «соціальна реінтеграція». Науковці, досліджуючи це поняття роблять акцент на тому, що це процес допомоги і підтримки

суб'єктами об'єктів процесу соціальної реінтеграції. В Короткому енциклопедичному словнику Я. Фетисов визначає, що соціальна реінтеграція – це процес, який обумовлений стратифікаційними процесами, які відбуваються в суспільстві, що призводять до появи нерівності в суспільстві, і, в свою чергу – до напруження та процесу дезінтеграції [20]. Американський соціолог Р. Мертон зазначає, що соціальна реінтеграція – це процес, який пов'язаний із взаємодією «акторів» процесу соціальної реінтеграції. Під «акторами» ми розуміємо суб'єктів і об'єктів соціальної реінтеграції, які є елементами соціальної системи, що визначають місце кожного суб'єкта реінтеграційного процесу і впливають на зазначений процес [15]. Французький соціолог Е. Дюркгейм, вивчаючи проблему соціальної реінтеграції зазначає, що даний процес потрібно розглядати з двох сторін – «з одного боку, як залежність індивіда від суспільства, з іншого, – як залежність суспільства від індивіда» [13, 19]. Як культурну адаптацію під час репатріації з іноземної країни розглядає процес соціальної реінтеграції В. Szkudlar [6]. Соціальну реінтеграцію як певний стан розглядає Д. Хазен. Науковець стверджує, що стан соціальної реінтеграції настає тоді, коли усі члени суспільства поділяють спільні норми, переконання і цілі, які структуруються і застосовуються через соціальні інститути та спільний діалог» [1].

Отже, на наше переконання соціальна реінтеграція ветеранів гібридної війни – це системна діяльність відповідних соціальних інститутів і інституцій, які сприяють процесу входження ветерана гібридної війни в сучасний соціум, створюючи умови та визначаючи соціально-психологічні детермінанти, які обумовлюють процес соціальної реінтеграції ветерана.

Визначаючи соціально-психологічні детермінанти соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни, виділимо рівні соціальної реінтеграції ветеранів, що уможливить класифікацію соціально-психологічних детермінант за критерієм їх впливу на особистість ветерана: на індивідуальному рівні, на рівні громади та спільноти та на масовому рівні.

Критерієм індивідуального рівня соціальної реінтеграції є внутрішній ресурс ветерана. Відновлення, пошук та активізація внутрішнього ресурсу сприяє виробленню здатності захищати психіку ветерана від наслідків травмуючих ситуацій, що, в свою чергу, сприяє вирішенню проблем на особистісному та поведінковому рівнях. Внутрішній ресурс ветерана пов'язаний з індивідуально-психологічними особливостями особистості ветерана та можливістю активізації поведінкових механізмів, які сприятимуть подоланню почуттів страху, агресії, тривоги тощо. *Отже, індивідуально-психологічні особливості ветерана є соціально-психологічним детермінантом його соціальної реінтеграції в соціум.*

Соціальна реінтеграція на рівні громади і спільноти полягає у виробленні позитивного іміджу «ветерана» та підвищення його статусу у суспільстві. Консолідація зусиль державних установ, громадських організацій та представників бізнесу сприятиме створенню ефективного реінтеграційного середовища в суспільстві, яке сприятиме професійній, психологічній та соціальній підтримці ветеранів гібридної війни після повернення їх з зони бойових дій. Важливою соціально-психологічною детермінантою соціальної реінтеграції на цьому рівні є згуртованість громади (характеристика громади, культура участі в громаді всіх структур громади, які сприяють процесу підтримки ветерана). *Готовність родини змінюватися разом з ветераном після його повернення з зони бойових дій є соціально-психологічною детермінантою соціальної реінтеграції ветеранів.* Окреслена детермінанта обумовлена готовністю будувати нові сімейні стосунки, враховуючи отриманий ветераном новий досвід, задоволеність сімейним життям, можливістю побудови стосунків з друзями та пошуку себе в професійній сфері.

Вагомою соціально-психологічною детермінантою реінтеграції ветеранів гібридної війни є приналежність до спільноти своїх побратимів. Ми маємо на увазі вироблення відчуття внутрішньогрупової ідентифікації з побратимами, військовими структурами.

На масовому рівні процес соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни полягає в розробленні нормативних документів, виявлення та задоволення потреб ветеранів та створення мережі соціальних інститутів та інституцій, які б надавали психологічну, соціальну та інші види підтримки ветеранам гібридної війни.

Важливою детермінантою соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни є сім'я. Сім'я виступає як підтримуючою, так і дезінтегруючою детермінантою для ветерана в процесі його соціальної реінтеграції (Özerdem, 2012) [4]. Беручи участь в гібридній війні, ветеран набуває нового досвіду, цінностей, який був отриманий ним в процесі бойових дій. Родина не готова приймати ветерана з новим досвідом, цінностями, що призводить до виникнення конфліктних ситуацій в родині. Поява конфліктів у родині впливає на процес соціальної реінтеграції ветеранів. Науковець Р. Морін розглядає успішність процесу соціальної реінтеграції через критерій перебування/не перебування у шлюбі. За результатами проведеного ним дослідження процес соціальної реінтеграції у одруженого ветерана проходить складніше, аніж у неодруженого ветерана (R. Morin, 2011) [2].

Наступною важливою детермінантою соціальної реінтеграції є допомога та підтримка ветерана на державному рівні на основі патерналістського підходу. На сьогодні, на державному рівні

відсутній комплексний підхід до процесу соціальної реінтеграції ветеранів війни, що унеможливило вироблення ефективних інструментів даного процесу.

Виявивши та проаналізувавши деякі соціально-психологічні детермінанти соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни, ми також виокремили соціально-психологічні детермінанти, критерієм яких є перешкоди, які впливають на зазначений процес. Отже, до соціально-психологічних детермінантів ми також відносимо: *нестачу адміністративних ресурсів* (адміністративний критерій); *політичну популяризацію* (політичний критерій); *соціальні конфлікти* (соціальний критерій); *психологічні проблеми* (психологічний критерій).

На наше переконання, виявлені нами основні соціально-психологічні детермінанти є основою для розроблення основних напрямів та технологій роботи соціального працівника, психолога з ветеранами задля їх успішної соціальної реінтеграції в умовах сучасного соціуму.

Висновки. Аналіз понять «інтеграція» та «соціальна реінтеграція» дозволив нам теоретично обґрунтувати процес соціальної реінтеграції та визначити його основні аспекти. Досліджуючи проблему соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни, ми виявили соціально-психологічні детермінанти соціальної реінтеграції: індивідуально-психологічні особливості ветерана; згуртованість громади (характеристика громади, культура участі в громаді всіх структур громади, які сприяють процесу підтримки ветерана); готовність родини змінюватися разом з ветераном після його повернення з зони бойових дій; приналежність до спільноти своїх побратимів; допомога та підтримка ветерана на державному рівні на основі патерналістського підходу; нестача адміністративних ресурсів (адміністративний критерій); політична популяризація (політичний критерій); соціальні конфлікти (соціальний критерій); психологічні проблеми (психологічний критерій).

На основі виявлених соціально-психологічних детермінантів соціальної реінтеграції ветеранів нами процес соціальної реінтеграції розглядається як система, складові якої взаємопов'язані та ефективно функціонують, обумовлюючи тим сам ефективність функціонування всієї системи. Виявлені соціально-психологічні детермінанти є основою для розроблення технологій соціальної роботи з ветеранами гібридної війни.

References

1. Hazen J. (2005). Social Integration of Ex-Combatants after Civil War. *Dialogue in the Social Integration Process: Building peaceful social relations*.
2. Morin R. (2011) The Difficult Transition from Military to Civilian Life. *Ashington, DC: Pew Research Center*.
3. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (2000). Sixth Edition; ed. by Sally Wehmeier. Oxford : University Press. 1540 p.
4. Özderdem A. (2012). A re-conceptualisation of ex-combatant reintegration: social reintegration approach. *Conflict, Security & Development*. P. 51–73.
5. Sosnina, O., Mykytiv, O., Mykytiv, H., Kolenichenko, T., & Holovach, A. (2021). International Aspects of the Protection of Victims' Rights in the Conditions of Armed Conflict in Ukraine. *Cuestiones Políticas*, 39(71), 433-457. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.24>
Retrieved from: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37430>
6. Szkudlarek, B. (2010). Reentry. A review of the literature. *Inst J Intercultural Relations*. P. 1–21.
7. Tetiana Kolenichenko, Nadiia Nahorna, Kateryna Maksom, Alla Mekshun, Tetiana Syta. The global and ukrainian experience of social reintegration of hybrid war veterans in the modern society conditions // *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. Double-Blind Peer-Reviewed*. Volume 11, Issue 2, Special Issue XX, November. 2021. P. 77–83.
8. Агресія проти України: Резолюція Генасамблеї ООН (2022). Архів оригіналу за 27 березня 2022. URL: www.ukrinform.ua
Агресія проти України [Aggression against Ukraine]: Резолюція Генасамблеї ООН (2022). Архів оригіналу за 27 березня 2022. Retrieved from: www.ukrinform.ua
9. Бусел В.Т. (ред.) (2005). Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: ВТФ «Перун», 1728 с.
Busel, V.T. (red.) (2005). *Velikiy tлумachniy slovník suchasnoyi ukrayinskoyi movi*. [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, Ukraine: VTF «Perun».
10. Війна Росії проти України: звідки очікувати ударів? (2021). Архів оригіналу за 24 лютого 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viy-na-rossii-prot-y-ukaine-zvidky-chekaty-udariv/31576674.html>

- Viyна Rossiyi proti Ukrayini: zvidki ochikuvati udariv? [Russia's war against Ukraine: where to expect strikes?] (2021). Arhiv originalu za 24 lyutogo 2022. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/viynarossii-protu-ukaine-zvidky-chekaty-udariv/31576674.html>
11. Генасамблея ООН ухвалила резолюцію із засудженням війни Росії в Україні (2022). Deutsche Welle. 2 березня 2022. Архів оригіналу за 28 березень 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/henasambleia-oon-ukhvalyla-rezolyutsiiu-iz-zasudzhenniam-viiny-rosii-v-ukraini/a-60991418>
Genasambleya OON uhvalila rezolyutsiyu iz zasudzhenniam viyni Rosiyi v Ukrayini (2022). [The UN General Assembly adopted a resolution condemning Russia's war in Ukraine]. Deutsche Welle. 2 bereznya 2022. Arhiv originalu za 28 berezen 2022. Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/henasambleia-oon-ukhvalyla-rezolyutsiiu-iz-zasudzhenniam-viiny-rosii-v-ukraini/a-60991418>
 12. Гончаренко С. У., Радул В. В. Соціолого-педагогічний словник. Київ: «ЕксОБ», 304 с.
Goncharenko, S.U., Radul, V.V. (2004) Sotsiologo-pedagogichniy slovnik [Sociological and pedagogical dictionary]. Kyiv, Ukraine: «EksOB».
 13. Дюргейм Э. О разделении общественного труда. Москва: Канон. С 406–407.
Dyurgeym, E. (1996). O razdelenii obschestvennogo truda [On the division of social labor]. Moscow, Russia: Kanon.
 14. Ковальова Т.В., Коврига Л. П. Тлумачний словник української мови. Харків: Синтекс, 2002. 672 с.
Kovalova T.V., Kovriga L.P. (2002) Tlumachniy slovnik ukrayinskoyi movi [Explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Kharkiv, Ukraine: Sinteks.
 15. Мертон Р. Социальная структура и аномия. *Социологические исследования*. 1993. №3, 53.
 16. Merton, R. (1993). Sotsialnaya struktura i anomiya [Social structure and anomie]. *Sotsiologicheskie issledovaniya – Sociological studies*. 3, 53.
 16. Механізми кримінального переслідування агресії Росії проти України. Архів оригіналу за 15 березня 2022. URL: <https://www.justsecurity.org/80667/mechanisms-for-criminal-prosecution-of-russias-aggression-against-ukraine-ua/>
Mehanizmi kriminalnogo peresliduvannya agresiyi Rosiyi proti Ukrayini [Mechanisms of criminal prosecution of Russia's aggression against Ukraine] (2022). Arhiv originalu za 15 bereznya 2022. Retrieved from: <https://www.justsecurity.org/80667/mechanisms-for-criminal-prosecution-of-russias-aggression-against-ukraine-ua/>
 17. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів. (Закон України). 3 березня 2022. URL: <https://web.archive.org/web/20220314034147/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#Text>
Pro osnovni zasady primusovogo viluchennya v Ukrayinni ob'ektiv prava vlasnosti Rosiyskoyi Federatsiyi ta yiyi rezidentiv [About the main principles of forced seizure in Ukraine of objects of property rights of the Russian Federation and its residents]. (ZakonUkrayini). 3 bereznya 2022. Retrieved from: <https://web.archive.org/web/20220314034147/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#Text>
 18. Про загальну мобілізацію (Указ президента України) №69/2022». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>
Pro zagalnu mobilizatsiyu [About general mobilization] (Ukaz prezidenta Ukrayini) #69/2022». Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>
 19. Соболевська М. Генеза та розвиток поняття «соціальна інтеграція» в соціологічній теорії: від класики до сучасності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015, С.13–19.
Sobolevska, M. (2015). Geneza ta rozvitok ponyattya «sotsialna integratsiya» v sotsiologichniy teoriiyi: vid klasiki do suchasnosti [The genesis and development of the concept of «social integration» in sociological theory: from the classics to the present]. *Aktualni problem sotsiologiyi, psihologiyi, pedagogiki – Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*. 13–19.
 20. Современная западная социология: словарь. Москва: Политиздат, 1990. 432 с.
Sovremennaya zapadnaya sotsiologiya: slovar [Modern Western sociology: dictionary]. (1990). Moscow, Russia: Politizdat.
 21. Философский энциклопедический словарь (1983). Москва: Совет. энциклопедия, 840 с.
Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. (1983). Moscow, USSR: Sovet. Entsiklopedia.
 22. Фунтікова О.О. Педагогіка вищої школи. Словник-довідник. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ». 404 с.
Funtikova, O.O. (2007). Pedagogika vischoyi shkoli. Slovnik-dovidnik. [Pedagogy of high school. Dictionary-reference]. Zaporizhzhya, Ukraine: GU «ZIDMU».
 23. Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
Yarmachenko, M.D. (2001). Pedagogichniy slovnik [Pedagogical dictionary]. Kyiv: Pedagogichna dumka.

Kolenichenko Tetyana

ORCID 0000-0003-0357-7457
RESEARCHERID ID J-2689-2016

PhD in Pedagogy, Associate Professor
Head of Department of Social Work,
Chernihiv Polytechnic National University
Chernihiv (Ukraine) E-mail:tanyakolenichenko@gmail.com

SOCIO-PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF SOCIAL REINTEGRATION OF HYBRID WAR VETERANS IN THE MODERN SOCIETY CONDITIONS

The purpose of the article. It consists in substantiating and determining the main socio-psychological determinants of the process of social reintegration of hybrid war veterans in the modern society conditions.

The methodology is based on the principles of systematicity (consideration of the process of social reintegration as a system in which there are structural elements that influence the process of social reintegration); complexity (effective functioning of the subjects of the reintegration process in order to ensure a successful process of social reintegration) and on the approaches of constructivism (social reality is determined by subjective evaluations of the individual and individual psychological features that determine the process of social reintegration); systemic approach (study of social reintegration as a complex system that has its own interconnected structural elements, the functioning of which determines the process of social reintegration); ecosystem approach.

Scientific novelty. A comprehensive study of socio-psychological determinants of social reintegration of the hybrid war veterans will contribute to the identification of directions of social work in working with veterans at different levels of its functioning.

Conclusions. Analysis of the concepts of «integration» and «social reintegration» has allowed us to theoretically substantiate the process of social reintegration and determine the main aspects of this process. Investigating the problem of social reintegration of veterans of the hybrid war, we have identified social and psychological determinants of social reintegration: individual and psychological characteristics of the veteran; community cohesion (characteristics of the community, the culture of participation in the community of all community structures that contribute to the veteran's support process); the readiness of the family to change together with the veteran after his return from the combat zone; belonging to the community of the fellows; assistance and support to the veteran at the state level based on a paternalistic approach; lack of administrative resources (administrative criterion); political popularization (political criterion); social conflicts (social criterion); psychological problems (psychological criterion).

Based on the identified socio-psychological determinants of the social reintegration of veterans, we consider the process of social reintegration as a system, the components of which are interconnected and function effectively, thereby determining the effectiveness of the entire system. The identified socio-psychological determinants are the basis for the development of technologies of social work with the hybrid war veterans.

Key words: socio-psychological determinants, integration, social reintegration, veteran, hybrid war.

Стаття надійшла до редакції: 05.06.2022 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Грищенко С. В.**